

İSLAM İKTİSADINA GİRİŞ

Modern Ekonomiyle Mukayeseli Olarak
Temellendirilmiş Bir Çalışma

Ali Muhyiddin Karadâğî

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 21
İktisat Giriş Dizisi – 4

Karadâği, A.M., *İslam İktisadına Giriş*

Çeviren: Abdullah Kahraman
Çeviri Redaksiyon: Hüseyin Okur, Halit Yanıkkaya
Yayına Hazırlayan: Merve Akkuş Güvendi
Musahhih: Muhammed Aydın

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Limit Ofset - Sertifika No: 28397
Litros Yolu 2. Matbacılar Sit. ZA13 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: +90 212 567 45 35
1. Baskı: İstanbul, 2018
ISBN: 978-605-81250-0-1

© İktisat Yayınları, 2018

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları
Rasimpaşa Mah. Rıhtım Cad. Nemlizada Sok. Güteryüz Apt. No:9 Daire:3 Kadıköy / İstanbul
Tel / Faks: +90 (216) 418 20 10 - www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve İslam İktisadı Araştırma Merkezi'nin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Karadâği, Ali Muhyiddin.
İslam İktisadına Giriş
Baskı, xxviii + 508 s., 19.5 x 25 cm
Dizin var.
ISBN- 978-605-81250-0-1
1. İslam İktisadı 2. İslami Finans 3. İslam Ülkeleri

İSLAM İKTİSADINA GİRİŞ

Modern Ekonomiyle Mukayeseli Olarak
Temellendirilmiş Bir Çalışma

Ali Muhyiddin Karadâğî

Çeviren

Abdullah Kahraman

iktisat
yayınları

İktisat Giriş Dizisi

Bu dizide, iktisatla ilgili temel kavram ve meseleleri açıklayıcı güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide iktisatın ana konuları, temel yaklaşımlar, kuramlar ve alternatif yaklaşımların yer aldığı çalışmalara yer verilmektedir.

Dizideki Diğer Kitaplar

M. Akram Khan, *İslam İktisadına Giriş*

M. Umer Chapra, *İktisadi Tehditler ve İslam*

M. Akram Khan, *İslam İktisadının Güncel Meseleleri: Güncel Durum ve Geleceğin Bir Analizi*

Khurshid Ahmad, *İslam İktisadı Çalışmaları*

Asad Zaman, *İslam İktisadının Ana Konuları*

M. Kabir Hassan, Mervyn K. Lewis, *İslam ve İktisadi Hayat: Ana Konular ve Metinler*

Ali Karadâġi

Karadâġi, 1949 yılında Irak'ın Süleymaniye kentinde dünyaya geldi. İlk eğitimini âlim olan amcası Necmeddin Karadâġi'den aldıktan sonra Bağdat'a gidip önde gelen pek çok âlimden ders almıştır. Bağdat'ta Külliyyetü'l-imam Azam'ı bitirdikten sonra Ezher Üniversitesi'nin Şeri'a ve Kanun Bölümü'nde İslam hukuku alanında doktorasını tamamlamıştır. 1985 yılında Katar'a giderek Külliyyetü'ş-şeria'ya intisap etmiş ve 1995 yılında profesör olmuştur. Birçoġu İslam mali sistemi olmak üzere 30'dan fazla kitabı ve 100'ün üzerinde makalesi bulunmaktadır. Ayrıca bu alanda uluslararası pek çok kongre ve konferansta tebliġler sunmuştur. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Buhûsün fi'l-iktisadi'l-İslamî*, *Buhusün fi fıkhiyyeti'l-muâmelâti'l-maliyyeti'l-muâsıra*, *Buhusun fıkhiyyetün ve iktisadiyyetün fi kadaya'l-bünuki'l-İslamiyye*.

Abdullah Kahraman

1964'te Bayburt'ta doğdu. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1994 yılında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne İslam Hukuku Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı, 1997 yılında Doktor, 1998 yılında Yrd. Doçent, 2003 tarihinde Doçent ve 2008'de profesörlüğe atandı. Üç yıl (2004-2007) Bakü Devlet Üniversitesinde Misafir öğretim üyesi ve idareci olarak görev yapmıştır. Hâlen Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı olarak görev yapmaktadır.

İçindekiler

Takdim	XVII
Türkçe Baskı İçin Önsöz	XXI
Önsöz	XXIII
Tablo ve Grafik Listesi	XXVII
1. İslam İktisadına Giriş.....	1
2. Modern Ekonominin Çıkamazları.....	31
3. İlim, Sistem ve Teori Olarak İslam İktisadını Temellendirmek	57
4. Ekonomik Problemler	117
5. Ekonomik Faaliyetin Aşamaları	161
6. İktisat Politikaları	233
7. İslam İktisadında Mali Sistem, Mal ve Servet Bakışı.....	329
8. Kalkınma, Kalkınmanın Zorlukları ve Bu Konularda İslam'ın Yöntemi.....	373
Notlar	449
Dizin	501

Ayrıntılı İçindekiler

1. İslam İktisadına Giriş

Fıkıhın, Şer'î Hükümün ve Şeriatın Tanımı

Fıkıhın Sözlük ve Terim Anlamı

Şer'î Hüküm

Şeriat

Şeriat-Fıkıh ve İslam İktisadı Arasındaki İlişki

İktisatta Yer Alan En Önemli Kavramların Tanımı

İktisat

İktisat İlimi

İktisat Teorisi

İktisadi Problem

Mikro ve Makroekonomi/İktisat

Arz (Supply) ve Talep (Demand) Kanunu

Makro Arz ve Makro Talep

Pazar Dengesi (Market Equilibrium)

Arz ve Talep Kanununun Karaborsa (Monopoly) ile İlişkisi

İktisadi Sistem ve İktisat Ekolü

İktisadi Sistem Çeşitleri

Politik İktisat

İktisat ve Kamu Maliyesi İlimi

İktisat ve Sosyoloji İlimi

İktisat İlimi ve Diğer İlimler

Tikel Kavramlar

Avrupa'da İktisadın Kısa Tarihi

Feodalist Sistem

Feodalist İktisat Sisteminin Ayırıcı Özellikleri

Feodalitenin Kısımları

Feodal Sistemde Sanat/Zanaat

Feodalist Sistemin Gölgesinde Ticaret

İslam Fıkıhındaki İktisadi Sistem ile Batıdaki Derebeylik

Arasındaki Farka Dair Bir Yorum

Serbest Kapitalist Sistem

Serbest Kapitalist Sistemin Esasları ve Özellikleri

Kapitalist Sistemin Gölgesinde Bireysel Mülkiyetin Görevleri

Serbest Kapitalizmde Kusurların Ortaya Çıkması

Kısıtlı/Sınırlı Kapitalizm

Ortaya Çıkışı

Devletin Müdahale Şekilleri veya Kapitalizme

Getirilen Sınırlama Çeşitleri

Islaha Yönelik Müdahale

Planlama ve Yönlendirmeye Müdahale

Ekonomik Faaliyette Devletin Rolü

Sosyalist Ekonomik Sistem

Sosyalist Ekonomik Sistemin Özellikleri ve Çeşitleri

Devrime Dayalı Sosyalizm, Marksizm veya

Komünizm

Barışa Dayalı Gelişimci Sosyalizm

2. Modern Ekonominin Çıkmazları

Siyasi-Ekonomik Komünizm Sisteminin Düşüşü ve

Kapitalist Sistemin Direnmesinin Sırrı

Önceki Krizler

Komünist-Sosyalist Ekonomi Krizleri

Kapitalist Ekonominin Çıkmazları

Borsaların Ölüm Haberini Yaymak

Siyasi-Ekonomik Komünizm Sisteminin Düşüşü ve

Kapitalist Sistemin Direnmesinin Sırrı

Kapitalist Sistemin Direnmesinin Sırrı

Komünist Düşünceye Dayalı Ekonominin Karşılaştığı

Kusurlar veya Meydan Okumalar

Küresel Ekonomik Kriz (Şu Andaki/2008 Mali Sıkışıklık), Hacmi, Sebepleri ve Sonuçları

Krizin (Sıkışmanın) Hacmi
 Bu Krizin En Önemli Belirtileri
 ABD Mali Sisteminin Çöküş Hacmi
 Krizin, Küresel Ekonomik Krize Dönüşmesi
 Ekonomik Krizin Ticari Krize de Dönüşmesi
 Psikolojik ve Toplumsal Etkiler/Sonuçlar
 Kriz Kapsamlıdır
 Kapitalist Sistemin Çöküşü Müdür?
 Krizle Kapitalizmin Prensiplerinin Çökmesi veya Sarsılması

Özgürlüğün Sömürülmesindeki Kusur
Şu Andaki Kurtarma Amaçlı Kamulaştırma Sloganı
Gizli Elin Gizliliği

Mali Krizin Sebepleri (Mali Sıkışıklık)
 Doğrudan Krizin Sebepleri
 Batılı Ekonomistlerin Söylediklerinden Elde Edilen En Önemli Dersler/İbretler
 Avrupa'nın Çağrısına Cevap
 Yeni Bir Mali ve Ekonomik Sistem Arayışının Gerekçeleri
 Batıda Bazı Düşünür, Siyasetçi ve Ekonomi Bilginlerinin Görüşleri

Bu Krizi Çözmek için İslam İktisat Projesinin Ayırıcı Özellikleri

3. İlim, Sistem ve Teori Olarak İslam İktisadını Temellendirmek

İslam İktisadının Ayırıcı Özellikleri

İslam İktisat İlmi
 İslam İktisadının Esasları ve İslam'ın Ona İlişkin Temel Meseleleri Çözmedeki Rolü

Ekonomik İlişkilere Hâkim Olan Esas, Kanun ve Teoriler

Üretim, Tüketim, Mübadele, Dağıtım ve Yeniden Dağıtım Problemlerini İnancı Ve Düşüncesiyle Uyumlu Bir Şekilde Çözmesi

Kur'an-ı Kerim'in Bizzat Kendisi Ekonomik Yönleri İçeren Pek Çok Sayıda Ayet İçermektedir

Ekonomi ile İlgili Fıkıh Kitapları

İslam İktisat Düşüncesi Tarihi ve Fakihlerin Çabaları

İslam İktisadı Konusunda Çağdaşların Çabaları

Özet

Ekonomi İlmi Fıkıh İlmi Midir?

İslam İktisat Sistemi ve Felsefesi

İslam İktisat Sistemi

İslam İktisat Sisteminin Genel Esasları

Birinci Esas: Temellerinin ve Sabitelerinin İnanç, Ahlâk Değerlerine ve İslami Yetkinliğe Dayanması

İkinci Esas: Mülkiyet Çeşitliliğini Kabul Etmenin Başlangıcı ve Onu Toplumsal Rolüne Bağlamak

Üçüncü Esas: Ekonomik Hürriyet Esası

Dördüncü Esas: Adalet Esası

Beşinci Esas: Toplumsal Adalet Esası

Altıncı Esas: Devletin ve Bireylerin Rolü Arasında Denge Esası

İslam İktisat Felsefesi

İslam İktisadının Genel Esasları

Ortak Kavramlar

İslam İktisadının Özellikleri

Kaynak ve Dayanak Olarak İlahidir

Kaynağın İlahi Oluşu ile Prensipleri İle Birlikte İctihadın Beşeri Oluşunu Bir Araya Getirmek

İslam İnancı ile İrtibatı

Ahlâki Değerlerle İlişkisi

Orta Yol ve Denge

İslam İktisadı Dengeler Fıkıhına Dayalı Bir Ekonomidir

İslam İktisadı İnsani Bir Ekonomidir

İslam İktisadı Orta Yol Bir Ekonomidir

Kârün Kıssası ve Onda Yer Alan Ekonomik Prensipler ve İslam İktisadının Özellikleri

İslam İnancından Uzak Materyalist Ekonominin Sonuçları

İlahi Ekonomi için Aranan Şartlar

İslam İktisadında Sabitler ve Değişkenler

Mülkiyet Konusundaki Sabitler

Üretim Konusundaki Sabitleler

Tüketim Alanındaki Sabitler

Mübadele Sahasındaki Sabitler

Dağıtım Alanındaki Sabiteleler

Dağıtımı Gözden Geçirme Konusundaki Sabitler

İslam İktisadının Kaynakları

Kur'an-ı Kerim, Sonra da Hz. Peygamber'in Sabit Sünneti ile Ortaya Çıkan Vahiy

İçtihat

İçtihadın Yolları ve Araçları

Müçtehidin Esas Şartları Taşınması

Birinci Delil: Kıyas

İllet ve Hikmet
İkinci Delil: Mürsel Maslahatlar
Maslahatların Çeşitleri
Muteber Maslahat
Muteber Olmayan (Mülga/İptal edilmiş) Maslahat
Mürsel Maslahat
Ekonomi Alanında Şeriatın Maksatları
Maslahatlar ve Mefsedetler Konusunda Genel Hukuki Prensipler
Üçüncü Delil: İstihsan
Dördüncü Delil: Sedd-i Zerâi
Güç Açısından Sedd-i Zerâyinin Mertebeleri
Beşinci Delil: İstishab
Altıncı Delil: Örf
Örften Yararlanmanın Şekli

Özet/Sonuç

İslam İktisadını Açıklamak için Araştırma ve Hüküm Çıkarma Yöntemi

Birinci Yöntem: Fikihî İctihat Yöntemi

İkinci Yöntem: Ekonomik Problemleri Çözme Yöntemi
Ekonomi İlminde Bilinen Matematiksel Çözümleme Yöntemi

Tümevarım Yöntemi

4. Ekonomik Problemler

Ekonomik Problem ve Ekonomi Sistemlerindeki Çözümü

Büyük Ekonomik Problemin Tanımı

Problemin Unsurları

Birinci Unsur: Sonsuz İhtiyaç ve İstekler

İhtiyaçların Menfaatlerle İlişkisi

Modern Ekonomide Menfaat

"İstek ve İhtiyaçların Sınırsız Olduğu" Şeklindeki Düşüncenin Eleştirisi

İslam İktisadında Menfaat

İslam İktisadında İhtiyaç ve İstek Arasındaki Fark

İslam Hukukçularının Nazarında Menfaat ve İhtiyaçların Dereceleri

İkinci Unsur: Kaynakların Kıtlığı

Kaynakların Kıt Olmasının Sebepleri

Üçüncü Unsur: İhtiyaçlar İle Kaynaklar Arasında Uyumsuzluğun Olması:

Kapitalist Sistemdeki Çözüm

Komünist Sistemde Ekonomik Problem

Sosyalist-Komünist Çözüm

Sosyalist Çözümün Eleştirisi

Ekonomik Problem ve İslam'a göre Çözümü

Bazı Ekonomik Problemler: Fakirlik ve Mahrumiyet, İşsizlik ve Enflasyon

Yoksulluk Problemi

Fakirliğin Çeşitleri ve Dereceleri

Fakirliğin Ölçüsü

Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Bunun Zenginler Tarafından İstismar Edilmesi

Sadece Fakirlik Değil Açlık, Dünyanın Birinci Problemidir

İslam Dünyasında En Fakir ve En Geri Kalmış Ülkeler

Yoksulluğun Sonuçları

İnanç, Düşünce ve Ahlâkla İlgili Sonuçları

Yoksulluğun Olumsuz Ekonomik Etkileri

Sakinleştiren Yoksulluğun İlim, Kültür, Akıl ve Geri Kalmışlığa Etkileri

Yoksulluğun Toplumsal Etkileri

Yoksulluğun Siyasi Sonuçları

Yoksulluğun Sebepleri

Bizzat Yoksullukla İlgili Olan Zati Sebepler

Dış Sebepler

Yoksulluk Problemini Çözme Konusunda İslam'ın Yöntemi

İdeolojik Boyut

Kişisel ve Dâhili Çözüm

Harici Çözüm

Devlet Onurlu Bir Yaşam Tarzı Sağlamakla Yükümlüdür

Geçmiş ve Gelecek Arasında İslamî Sorumluluğu Gerçekleştirmek

5. Ekonomik Faaliyetin Aşamaları

Mülk Edinme

Mülk Edinmenin Tanımı

Mülk Edinme Yolları

Tam Mülkiyeti Doğuran Ameli Sebepler

Defineler (Maden ve Hazineseler)

Maden Mülkiyetinin Hükümleri

Çağdaş Kanunlarda Madenler

Tercih Edilen Görüş

Hazinenin Mülkiyeti

Hazineseler için Kanuni Düzenleme Yapmak

Hazineselerden Alınan Zekât mıdır, Yoksa Fey ve

Ganimet Hükümünde midir?

Deniz Serveti

Ölü Araziyi İhya

İhyanın Hükümü ve Sonucu

İhyanın Şartları

Arazinin Etrafını Taşla Çevirme (Tahcir)

Manevi Haklar Denilen Zihinsel ve Düşünsel Çaba

Eksik Mülkiyet Doğuran Faaliyete Dayalı/Ameli Sebepler

Tam Mülkiyeti Nakleden Sözleşmeler

Nakıs Mülkiyeti Nakleden Sözleşmeler

Mülk Edinmeye Hâkim Olan Değerler

Mülkiyete Getirilen Sınırlamalar

Şu'fa (Önalım Hakkı)

Şu'fanın Hükümü

Şu'fa Hakkı Kim için Sabit Olur?

Şu'fa Hakkının Sabit Olmasının Şartları

Şu'fa Hakkı Sahibinin Ödeyeceği

Kamulaştırma, Mülkiyeti Ortadan Kaldırma,

Sınırlandırma, Vergi Koyma ve Özelleştirme

Kamulaştırma ve Özel Mülkiyeti Ortadan Kaldırma

Kamulaştırma

Kamulaştırmanın Hükümü

Adil Bir Bedel Vererek Kamu Yararı için Özel Mülkiyeti

Ortadan Kaldırmak

Özel (Bireysel) Mülkiyeti Sınırlandırmak

Vergiler Koymak

Özelleştirme ve Şer'î Hükümü

Kaynakları Açısından Örnek Üretim ve Yatırımı Gerçekleştirmek

Üretim Unsurları

Doğal Toprak (Land)

Sermaye (Capital)

İş Gücü (Labour)

İş Gücünün Çeşitleri

İşe Etki Eden Unsurlar ve Sonuçları

Organizasyon

Organizenin Önemi ve Gereklere

İslam İktisadında Üretim Unsurları

Ölçü/Kriter

Salih Amel

Organizasyon ve Bir İşi En İyi Şekilde Yapmak

Sermaye

Üretim Konusunda İslam İktisadı ile Modern Ekonomi

Arasındaki Farklılık

Üretimin Hükümü

Üretim Unsurlarının Tasnifi

Üretimdeki Ahlâki Değerler

İslam'da Üretimin Hedefleri ve Yönlendirilmesi

Önemli İşlerde Ekonomik Düzeyler

Birinci Düzey: Üretim Unsurlarını Artırmak

Allah'î Kendilerinden Yararlanılmasını Emrettiği

Doğal Servetler

Bu Servetlerden Yararlanmak Bilgi ve Çalışmaya Bağlıdır

Ormanları ve Ağaçları Korumak (Tarihte İlk Koruluk)

Sağlıklı Hayvanları Hastalıkların Bulaşmasından Korumak

İkinci Düzey: Üretilecek Şeyleri Artırmak

Üçüncü Düzey: Daha İyi Daha Güzel Daha Kapsamlı ve Daha Bol Olanın Yararına Olarak Üretim Türünü Artırma Konusunda Doğru Karar Vermek

Mübadele (Değişim)

İslam İktisadında Değişime Hâkim Prensip ve Değerler

Değişime Hâkim Olan En Önemli Prensipler

Tüketim

Haddi Menfaatin Eksilmesi Kanunu

İslam İktisadında Tüketim Çeşitleri

Tüketimi Artırmanın Sebepleri

Tüketimi Doğru Kanalize Etmek İçin İslamî Değer ve Prensipler

Dağıtım

Dağıtımın İcra Edilme Yolları

Üretim Unsurlarının Her Birine Göre Geleceğim

Sınırlandırılması Konusuna Hâkim Olan Prensipler

İslam Hukuku Kitaplarında Dağıtım Konusu

Şeriatın Piyasaya Getirdiği Sınırlamalar ve Dengenin Gerçekleştirilmesi İçin Anlaşma Sağlanması

Dağıtımın Yeniden Yapmak/Gözden Geçirmek

Harcamanın Hükümü ve Dağıtımın Kontrol Edilmesi ile İlişkisi

Sonuç Olarak: İslam'da Harcamanın Beş Hükümü Vardır

Dağıtım Konusundaki İslamî Değer ve Prensipler

İnançla İlgili Değerler

Dağıtımın Kontrol Edilmesi Konusuna Hâkim Olan En Önemli İslamî Prensipler

Ahlâki Değerler

6. İktisat Politikaları

İslam İktisadında Politikalar ve Bunları Oluşturan Unsurlar

İktisat Politikasının Tanımı
İktisadi Politikalar ile Şer'î Politika Arasında
İktisat Politikasının Kapsamlılığı
İslam İktisadi Gölgesinde İktisat Politikalarını Oluşturan Temel Unsur ve Prensipler

H. Yusuf'un Planlama Konusundaki Örnekleri

İslam'da İktisat Politikalarının Maksatları (Hedefleri)

İktisat Politikaları İçin Zorunlu Olan Büyük İktisadi Maksatlar

İktisat Politikaları İçin Normal İhtiyaç Durumunda Olan İktisadi Maksatlar

İyileştirici Kabilinden (Tahsini) Olan İktisadi Maksatlar

Amaçlar/Maksatlar (Hedefler) ve Araçlar Arasındaki Analize Dayalı İlişki

Para Politikası (Monetary Policy) ve Araçları

Para Politikası

Para Politikasının Tanımı

Nakitlerle İlgili Kısa Bilgi

Önceki Fakihlerin Terminolojisinde Nakit

Nakitlerin Görevleri

Nakit için Tercih Edilen Tanım ve Açıklaması

Bu Dört Görevin Tamamı Nakitlerin Temel Öğeleri Midir?

Paraların Çeşitleri

Kredi Kartları

Paralarla İlgili Kısa Tarihi Bilgi

Altın ve Gümüş Paraların Ortaya Çıkışı

Felsler

Avrupa'da Kâğıt Paralar

Banknot Düşüncesinin Başlaması

İrtibatın Önemi ve Nakitler İçin Gerçek Rezervin Bulunması

Gelişmiş Ülkelerin Para Politikası Konusundaki Sömürüleri

Kâğıt Paraların Sonuçları ve Rezervlerinin Kaldırılması

Enflasyon

Enflasyonun Dereceleri

Enflasyonun Sebepleri

Enflasyonun Ölçülmesi

Enflasyonun Sonuçları

Enflasyon Durumlarında Ücret ve Borçlarda Fıkıh Kurullarının Vermiş Olduğu Kararlar

İslam İktisadi Gölgesinde Temel İcraat ve Prensipler

Paraların Değerini Düşürmenin Cezası

Devletin Paralarla İlgili Görevleri ve Onları İdare Etmesi

Parada İstikrar Olmamasının Riskleri

Sahte Parayı Engellemek İçin Pratik Yollar

Bedellerin İstikrar Kazanmasına ve Döviz Bozduzmaya Dair Politika

İslam İktisadi Işığında Para Politikasının Esasları

Para Politikası Konusunda En Önemli İslami Kaide ve Prensipler

Para Politikasının Özellikleri

Para Politikasının Hedefleri

Para Politikasının Araçları

Faizli Sistemde Para Politikası Araçları

Genel Para Politikasının En Önemli Araçları

Cari Hesaptan ve Mevduatlardan Nakdi-İhtiyati Pay Almanın Hükümü

Cari Hesaptan Nakdi İhtiyat Almak

Yatırım Mevduatlarından Kanuni İhtiyat Alınması

İslami Ölçülere göre Mevcut Nakit Politikasının Araçları

Daha Önce Zikredilen Araçların Faiz Sistemi ile Uyumu Konusundadır

Bu Araçların Faal Olmaması ve Batılı Büyük İktisatçıların Faiz Oranına Ait Tenkidi Hakkındadır

Politikalarda Devletin Rolü

İslam İktisadında Bankacılık Politikası ve Banka Mekanizması

Sözlük ve Terim Olarak Bankacılık Politikasının Tanımı

Bankacılık Politikası ile Nakit Politikası Arasında

İslam İktisadi Gölgesinde Bankacılık Politikası

İslam İktisadi Gölgesinde Bankacılık Mekanizması

İslam Devletinde Merkez Bankası

Ticari ve Uzman Bankalar

Ticari Banka

Uzman Bankalar

Ziraat Bankası

Sanayi Bankası

Gayrimenkul Bankası

Uluslararası Bankalar

Dünya Bankası

İslam Kalkınma Bankası

Özel Yardım Programı

İslam Bankaları, Prensipleri, Bu Bankalarla Geleneksel Bankalar Arasındaki Fark

İslam Bankalarının Yaptığı Temel İşlemler

İslam Bankalarındaki Hesaplar

Müşterek Mudârebe

İslam Bankalarının Geleneksel Faizli Bankalara Üstünlüğünün Sebepleri

Kredi

Kredinin Üç Temel Unsuru

Kredi Şekilleri

Kredi Araçları

7. İslam İktisadında Mali Sistem, Mal ve Servete Bakışı

Kültür Mirasımıza Ait Kitaplarda Mal, Mali Sistem ve İçerikleri

Kültür Mirasımıza Ait Kitaplarda Mal

İslam'ın Mala Karşı Konumu

Kur'an-ı Kerim'de Mal

Kuran-ı Kerim'de Mal

Övgü Konusuyla İlgili Olarak

Mali Zemetme Konusundaki Ayetler

Sünnet-i Seniyyede Mal

Fakirlik, Açlık, Dünyaya Karşı Zahitlik, Zenginlik ve Dünya Sevgisi

Özet

Genel Prensipler

Fakirliğin Tedavi Edilmesi için Prensipler ve Çözümler

Mali Sistem ve İslam İktisadında Maliye Politikası

Mali Sistem

Diğer Sistemlerde Mali Sistem

Mali Düşüncenin Gelişimi

Hassas Denge

Mali Düşüncelerin Maliye ile İlgili Bağımsız Bir Bilgiye Dönüşmesi

İslam'da Mali Sistem

Mali Düzen

İslam Devleti için Genel Harcama ve Bunun Esasları

Kaynakları Bir Araya Getirmek

Üçüncü Olarak: Harcama Yerlerini Düzenlemek:

Devlete Ait Genel Denge

Maliye Politikası

Plan ve Planlama

İslamî Maliye Politikasının Hedefleri

İslam Maliye Politikasının Araçları ve Mekanizmaları

Genel Olarak Zekâtın Fonksiyonu Hakkında Bir Giriş

Mali Politika için Genel Harcamayı Bir Araç Olarak Kullanmak

Ölü Araziyi veya İktisat Yatırım ve İmarat Genişletme Durumunda Ekonomik Bir Araç Olarak Kullanmak

Vergileri Mali Bir Araç Olarak Kullanmak

Genel Kredileri ve Finansmanı Mali Bir Araç Olarak Kullanmak

8. Kalkınma, Kalkınmanın Zorlukları ve Bu Konularda İslam'ın Yöntemi

Mali Sistem ve İslam İktisadında Maliye Politikası

Birinci Dünya ve Üçüncü Dünya Ülkeleri Arasındaki Kalkınma Konusunda Bir Giriş

Sözlük ve Terim Olarak Kalkınmanın Tanımı

Ekonomik Kalkınma (Economic Development) ve Modern Düşüncedeki Göstergeleri

İslam Dünyasında Batılı Teorilerin Başarısızlığı

Modern İktisatta Kalkınma Türleri

Birleşmiş Milletler Nezdinde İnsani Kalkınma Kriterleri

İslam Düşüncesi Gölgesinde Kalkınma

İslam İktisadında Kalkınmanın Göstergesi

Kalkınmanın Önemi ve Hükmü

İslam Düşüncesinde Kapsamlı Kalkınmayı

Gerçekleştirmenin Şartları

İman, Eğitim ve Ahlâki Yönden Hazırlık

Sâlih Amel

İslamî Toplumumuzda İnsanın Bilimsel ve Teknolojik Olarak Hazırlanması

İlim/Bilgi, Temel Şart ve İmkânın Anahtarıdır

İnsan Haklarının, Saygılığının ve Özgürlüğünün Korunması

Eşitlikle Beraber Büyüme

İnsan Haklarının Kalkınma İle İlişkisi

Devletin Kapsamlı Kalkınmaya Daha Büyük Önem Vermesi

Çeşitli Alanlarda Merkezi Yönlendirme

Emin ve Güçlü Olanı Tercih Etmek

İslamî Vakfı İhya Etmek
Devletin Zekât Evleri/Fonları Oluşturması
Kapsamlı Kalkınma İçin Devlete Ait Yatırım
Fonlarından Zekât Tahsis Etmek
Maden Gelirlerinden Bir Parçasını İslam Ümmetinin
Kapsamlı Kalkınması İçin Tahsis Etmek
Kalkınma Fonu
Zengin Devletlerden Yoksul Devletlere Karşılıksız
Kredi Fonu
İslam Ülkeleri Arasında Ekonomik Birlik ve
Yardımlaşma
İktisadi Yardımlaşmanın Malzemeleri
Güçlü Olanlara Adil ve Makul Vergiler Koymak
Yatırım ve Birikim İçin Uygun Ortamı Oluşturmak

İslam Dünyamızda Kalkınmanın Önündeki Zorluklar ve Engeller

Okuryazar Olmama, Cehalet ve Geri Kalmışlık Engeli
Aksaklık/Eksiklik Nerede?
 Genel Manasıyla “Fesad” Sorunu
İdari, Siyasi, Mali, Çevresel Fesad ve Ekonomik veya
Siyasi Yönden Toplumun Huzuruna Zarar Veren
Fesad
Fesadın Sözlük ve Terim Manası
İdari, Mali ve Siyasi Fesad
İdari Fesad İçin Tercih Edilen Tanım
İdari Anlamdaki Fesadın Ölçüsü
Rüşvet (Tehlikesi ve Çaresi)
Kamu Görevini Yasa Dışı Kazanç Elde Etmek
Amaçlı Kötüye Kullanma veya Kanundaki Adıyla
Sebepsiz Zenginleşme
Hak Kullanımında Özellikle de İdari Hakta
Suistimal (Despotluk)
İdari, Mali, Siyasi Anlamdaki Fesadın Sebepleri ve
Yıkıcı Etkileri
İdari Fesadın Olumsuz Etkileri
İdari Fesadın İslamî Çözümü (İslamî Strateji)
 Siyasi Fesad
Arzda Fesadı Önlemenin İslamî Çaresi
 Çevresel Fesad ve Ekonomiye Etkisi
Çevresel Fesadın Etkileri
İhtimamın Başlangıcı
İslam’ın Çevreye ve İfsadına Karşı Tutumu
Kur’ani Tedavi
Çevresel Fesadın Ekonomiye Etkisi
Çevreye Dönük İslamî Ekonomik Çözüm
Para Aklamak (Money Laundering) Fesattır

Para Aklamanın Olumsuz Etkileri
Para Aklamanın Şer’î Hükmü
 Dengesizlik Sorunu
İslam İktisadındaki Denge Biçimleri
Mülkiyette Denge
Üretimde Denge
Tüketimde Denge
Mübadele
Dağıtım
Dağıtımın İadesi

Takdim

Karadâğî ve İslam İktisadına Giriş Kitabı Hakkında

İslam iktisadı, temelde ilahi mesajlara dayanması sebebiyle insanı bir taraftan çalışıp kazanmaya teşvik ederken bir taraftan da hırslarını dizginlemesini sağlayacak prensipler getirmektedir. Bu sebeple Yüce Allah'ın insanlara gönderdiği ve peygamberleri yoluyla tebliğ ettirdiği tek din olan İslam, baştan beri insan için ahlâki bir sapma ve insanlık adına sömürü ve haksız kazanç olan faizi ve her türlü faizli işlemi yasaklamıştır. Faiz yasağı, iktisat kanunu olarak insanlara gönderdiği bütün şeriatlarda yer almıştır. Nitekim Yahudilik ve Hristiyanlık'ta da esasen faiz haramdır. Ancak Yahudiler, faiz yasağını kendi aralarında uygulayıp Yahudi olmayanları ise her zaman faize ve faizli işlemlere özendiren, Hristiyanlar özellikle Protestanlar belli bir zamandan sonra çeşitli gerekçelerle faizi meşru hâle getirmişlerdir. Müslümanlar ise faize bulaşmamak için ellerinden gelen gayreti göstermişler, istisnai olarak faiz hilesi sayılan bazı işlemler hesaba katılmazsa tarih boyunca bu noktada başarılı da olmuşlardır. Ancak Batılı kapitalistlerin dünyayı kasıp kavurmasıyla ve ekonominin çarklarına hâkim olmasıyla İslam dünyasının ekonomik geri kalışı aynı zamanlara denk gelmiş, Müslümanlar ayakta kalabilmek için bazı hileli yollara tevessül etmek durumunda kalmışlardır. Ancak bütün bunlara rağmen Müslümanların faiz hassasiyetini korudukları söylenebilir.

Faizi meşrulaştırmayı başaran Batılı kapitalistler bu noktada kalmayarak planladıkları iktisat programında faizin kaçınılmaz bir unsur ve enstrüman olduğunu söylediler ve bunu hemen her ekonomik işleme uyguladılar. Sonuçta faiz, Batılı ekonomilerin ve toplumların başına bela oldu, ciddi ekonomik krizlerin temel sebepleri arasında hep faiz sayıldı. Bu krizlerden kurtulmak için başvurdukları bütün çareler tükenince bir başka ve köklü alternatif arayışına koyuldular. Bu noktada İslam iktisat modelinin ve finans sisteminin bir alternatif olabileceği birçok Batılı ekonomist tarafından yazıldı ve çizildi. Sonunda bu noktaya yönelip çağdaş İslam iktisat modelini ve

finansını teşvik ettiler hatta Londra Borsası başta olmak üzere değişik kurum ve işlemler yoluyla bundan yararlanmaya da başladılar. Bu durum İslam iktisadına olan ilgiyi yeniden artırdı. Batı'da ve İslam dünyasında bu alanda birçok yayın yapıldı ve üniversitelerde İslam İktisat ve Finansı bölümleri açıldı. Ülkemizde de son yıllarda Sakarya, İstanbul, Konya gibi büyük şehirler başta olmak üzere pek çok üniversite bu bölümleri açtı ve eğitim vermeye başladı. Bir taraftan da başta katılım bankaları olmak üzere hem ülkemizde hem de İslam dünyasında İslamî finans uzunca bir zamandan beri pratize edilmeye başlanmıştır. Gün geçtikçe işlem hacmi artan ve yeni enstrümanların geliştirilmesine zemin teşkil eden İslam iktisat ve finansı şu anda dünya çapında bir ilgiye mazhar olmuş durumdadır. Başta Malezya olmak üzere İslamî finansla uygun olduğu iddia edilen birtakım işlemler de tartışma konusu olmaktadır. Bütün bu hususlar, bilgilerin sağlam kaynaklardan alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu ihtiyaca cevap vermek için gerek bu bölümlerde okuyan öğrencilere ve gerekse genel iktisat okuyup da İslam iktisat ve finansı hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere kaynak olması için bu alanda yoğun olarak çalışan Müslüman ilim adamları ve yayınları vardır.

İslam iktisadı ve finansı alanında yoğun olarak çalışan velüd âlim ve yazarlardan biri de Prof. Dr. Ali Muhyiddin Karadâğî'dir. Karadâğî, 1949 yılında Irak'ın Süleymaniye kentinde dünyaya gelmiş, ilk eğitimini âlim olan amcası Necmeddin Karadâğî'den aldıktan sonra Bağdat'a gidip önde gelen pek çok âlimden ders almıştır. Bağdat'ta Külliyyetü'l-İmam Azam'ı bitirdikten sonra Ezher Üniversitesi'nin Şeri'a ve Kanun Bölümü'nde İslam hukuku alanında doktorasını tamamlamış 1985 yılında Katar'a giderek Külliyyetü'l-Şeria'ya intisap etmiş ve 1995 yılında profesör olmuştur. Birçoğu İslam mali sistemi olmak üzere 30'dan fazla kitabı ve 100'ün üzerinde makalesi vardır. Ayrıca bu alanda uluslararası pek çok kongre ve konferansta tebliğler sunmuştur. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Buhûsün fi'l-İktisadi'l-İslamî*, *Buhûsün fi fıkhiyyeti'l-muâmelâti'l-maliyyeti'l-muâsıra*, *Buhûsün fi fıkhiyyetün ve iktisadiyyetün fi kadaya'l-bünuki'l-İslamiyye*. Yaptığı yayın ve çalışmalarla Karadâğî bu alanın otoritelerinden biri kabul edilmektedir.

Onun bu konuyla ilgili eserlerinden biri de İslam iktisat ve finansına ait konuların tamamı hakkında derli toplu bilgi veren İslam İktisadına Giriş (*el-Medhal ile'l-İktisadi'l-İslamî*) adlı eseridir. Kendisi bu eseri şöyle tanıtmaktadır:

Bu giriş kitabında biz, iktisat ilmine dair giriş ve hazırlık mahiyetinde toplu bilgiler vermeye sonra da İslâm'da, ilim, sistem, teori ve pratik olarak var olan iktisat ile modern iktisat dünyasında olup faydalı olan hususlardan alınabilecekler arasında bir denge kurmaya çalışacağız. Modern iktisatta var olan bilgileri, Hz. Peygamber: "*Hikmet müminin yitik malıdır, onu nerede bulursa alma konusunda da öncelik hakkı vardır*" hadisiyle "hikmet" olarak adlandırmış ve hangi düşünceden gelirse gelsin almaya çağırmıştır. Hatta ben bu hadis vasıtasıyla icat ve hikmetlere sahip olmadıkları zaman İslam ümmetinin bir şekilde ayıplandığını hissediyorum. Bu da hadiste "kayıp" kelimesinin kullanılması sebebiyledir. Zira "kayıp" kelimesiyle, insanın ihmali yüzünden zayi ettiği şey kastedilir". İktisatta yer alan en önemli

kavramları tanımladıktan sonra İslam iktisadını açıklamak için araştırma yöntemini, İslam'da iktisat ilmi, iktisat nizamı, iktisat teorisi, iktisat felsefesi, iktisadi bir problemin çözümü var mı? İslam iktisadı iktisadi problemi kabul ediyor mu? gibi sürekli kışkırtıcı olan sorulara delilli ve gerekçeli olarak cevap vereceğiz.

Müellif eserin bölümlerini şu şekilde özetlemektedir:

Birinci bölümde, şer'î ve ekonomik terimlerin, kapitalist, feodalist ve sosyalist-komünist sistemin tanımını yer alacaktır.

İkinci bölümde, ekonomik krizlerden ve küresel krizden bahsedilecektir.

Üçüncü bölüm, bilim, sistem ve teori olarak İslam iktisadının temellendirilmesine, İslam iktisadının kaynaklarına, özelliklerine ve bunların araştırılma yöntemine ayrılacaktır.

Dördüncü bölümde, iktisadi problem ve onun çözümünden bahsedilecektir.

Beşinci bölüm, bütün çağdaş ekonomistlerin beş aşamalı olarak kabul ettiği ancak bana göre beş değil de altı aşamalı olan ekonomik hareketliliğe ait aşamalara ayrılmıştır.

Altıncı bölüm, iktisat politikaları ile ilgilidir.

Yedinci bölüm, İslam mali sistemine ayrılmıştır.

Sekizinci bölüm, İslam iktisadında büyümeye ve onu destekleyen temel faktörlere ayrılmıştır.

Karadâğî çalışmanın hedefini ve nasıl oluştuğunu da şu cümlelerle ortaya koymaktadır:

Bu çalışma ile Allah'ın rızasından sonra hedeflediğimiz şey, İslam hukuku ve iktisat öğrencisinin, ekonomi dünyasında dönen en önemli hususlarda İslami bakış açısıyla ve sağlam fikhî temellendirmelerle bilgi sahibi olmasıdır ki bunlar ona, bilgi dünyasında hem sermaye ve hem de sistem, teori ve pratik olarak iktisadi anlama konusunda yardımcı olsun. Bu kitap, yirmi seneden fazla Katar Üniversitesi'nde, mal, mülkiyet, iktisat, güncel mali işlemler, bankalar ve sigorta konularına giriş mahiyetinde verdiğim dersler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu sebeple İslam iktisadını öğrenmek isteyen araştırmacı öğrencinin ihtiyaç duyduğu her şeyi bu giriş kitabına dâhil etmeye çalıştım. Aslında bu giriş kitabı, özlü şekilde de olsa modern iktisat hakkında dakik malumatlar sağlaması yönüyle ilim talebesi için giriş mesabesindedir. Aynı zamanda bu kitap, her konuda benzerine ihtiyaç duyulan genel prensipler ve tümel kurallar üzerinde yoğunlaşarak, İslam iktisadı hakkında detaylı ve temellendirici bilgiler de vermektedir. Böylece -özet olmakla birlikte- bu giriş kitabının İslam hukuku ve iktisadı öğrencisinin ihtiyaç duyduğu her şeyi kapsamına gayret ettim.

İki ciltten oluşan ve içerisinde İslam iktisat ve finansı ile ilgili konuların bazen detaylı bazen ise özet olarak ele alındığı bu kitabın İslam iktisadı hakkında derli toplu bilgi almak isteyen herkese özellikle de İslam İktisat ve Finansı Bölümlerinde eğitim almakta olan öğrencilere faydalı olacağını düşünmekteyiz. Çünkü müellif bu kitabı İktisat Öğrencisinin Çantası adını verdiği ve 12 ciltten oluşan serinin giriş kitabı olarak hazırlamıştır. Dolayısıyla eserin hazırlanış gayesi

bu alanda eğitim alan öğrencilere kapitalist ve sosyalist sistemle mukayeseli olarak İslam iktisadı ve finansı hakkında bilgi vermektir. Eserin tercümesini de bu amaca yönelik olarak talep etmiştir. Müellif eserde ayrıca uzun yıllardan beri yaşadığı krizler neticesinde çökme noktasına gelen ve alternatif çözüm arayışları peşinde olan Batılı ekonomistlere İslam iktisadının nasıl alternatif olacağı üzerinde de durmaktadır.

Tercümede müellifin üslubuna sadık kalınmakla birlikte çok uzun ve devrik olan bazı cümleler, anlamayı kolaylaştırmak amacıyla anlamı bozmayacak şekilde bazen uygun şekilde bölünecek çevrilmiştir. Eserde haddinden fazla alt başlık bulunduğundan dolayı içindekiler kısmında sadece konu hakkında fikir verecek kadar olan alt başlıklar zikredilmiştir.

Eserin ilim dünyasına, İslam iktisat ve finansının anlaşılmasını katkı sağlayacağını umuyor ve eserle okuyucuyu baş başa bırakıyoruz.

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN

09.08.2018

Ümraniye/İstanbul

Türkçe Baskı İçin Önsöz

İslam nazarında mal, toplumun ayakta durmasını sağlayan, kalkınma ve ilerlemesine sebep olan bir şeydir. Bundan dolayı yüce Allah Kuran-ı Kerim’de malı, ‘kıyam’ yani toplumun kendisi ile ayakta durduğu ve hareket ettiği bir şey olarak adlandırmıştır. Mal, iman ve ahlâktan sonra hareket ettirici ruh mesabesindedir.

Mal ve servetin toplumun kalkınma, gelişme ve refahını gerçekleştirecek şekilde idare edilmesini sağlayan iktisat ilmidir ki İslam, bu ilme büyük önem ve öncelik vermiştir. Buna işaret etmek için şu hususu zikretmek yeterlidir: Kuran-ı Kerim, 324’ten fazla iktisadi ve mali kavram zikretmiştir. Ebû Yûsuf (113-182) gibi büyük fakihlerimiz, mali sisteme dair *Kitâbü’l-Harâc* gibi özel kitaplar yazmışlardır.

Fakat son asırlarda Müslümanların geri kalması nedeniyle sömürgeci devletlerin onların ülkelerini işgal etmesi ve bu ülkelerde kendi kanun ve sistemlerini ve dahi kapitalist iktisadi mecbur kılmaları İslam iktisadının tamamen kaybedilmesine neden oldu. Bundan dolayı da İslam dünyasına kapitalist ekonomi hakim oldu. Bu ekonomik sistemi destekleyen ve ümmeti hürriyet ve şahsiyetine geri döndürecek herhangi bir projenin iptaline dair olan tanıtımlar da ona eşlik etti. Hatta Arap iktisatçıların büyük çoğunluğu bile İslam iktisadını kabul etmeme noktasına geldi. Tabii bu kişiler, İslam iktisadının dünyanın büyük bir çoğunluğuna 1300 yıl boyunca hükmettiğini, geliştirdiğini ve medeniyetini oluşturduğunu göz ardı ettiler. Ayrıca bu kişiler ümmetin iktisat ilmini, nizamını, teorisini, varsayımlarını ve çarelerini kullanarak bu medeniyeti oluşturduklarını ve bu sistemin İslam iktisadı olmadan başarılamayacağını unutmaktadırlar.

Hatta bunlar başarısız olan birtakım teorileri kesin iktisat kuralı haline getirmeye çalıştılar ve “faizsiz banka olmaz” dediler. Fakat bütün dünya için Allah, faiz sisteminin büyük ekonomik krizlerin sebebi olduğunu açıkça ortaya koydu. Bunların başında da 2008 yılında meydana gelen ve etkileri hâlen devam etmekte olan küresel mali kriz gelmektedir. İslam bankacılığının başarısı

ve bu krizden etkilenmemesi biraz önce zikredilen kesin teorinin asılsızlığını ortaya koymuştur. Bundan dolayı Batılılar İslamî bankacılığa yönelmişlerdir.

Bu kitap ile Allah bize İslam iktisadını ilim, sistem, teori ve felsefe olarak özelliklerini, niteliklerini ve başarılı çözümlerini ispat etmeye muvaffak kıldı. Şüphesiz bu mükemmel ve ince dengeye dayalı bir iktisattır. Aynı zamanda bu şekilcilikten uzak gerçek bir iktisattır.

Değerli kardeşim Prof. Dr. Abdullah Kahraman teşekkürü hak edecek bir şekilde bu kitabı faydası daha umumi olması için Türkçeye tercüme etti. Böylece o hem kitaba hem âlimlere hem de değerli araştırmacılara kıymetli bir hizmet takdim etmiş oldu. Allah onu bizden ve ilimden yana hayırla mükâfatlandırsın. Ben ona bu sebepten dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca ilmî serinin direktörü sevgili kardeşim Dr. Necmettin Kızılkaya'nın gayretlerini de unutmam mümkün değildir, Allah onu hayırla mükafatlandırsın.

Son olarak bütün isteğim, gelişim ve ilerlemesi bütün Müslümanların arzusu haline gelmiş olan bu aziz memlekette (Türkiye'de) ilme ve burada yaşayanlara bu tercüme kitabın faydalı olmasıdır. Müellif, mütercim ve direktör olarak hepimizin amellerinin yüce Allah'ın rızasına uygun ve samimi olmasını Allah'tan istiyorum ve herkese hayır ve fayda getirmesini diliyorum ve hatalarımızı af etmesini istiyorum. Zira o Allah şüphesiz her şeyi işiten ve dualara karşılık verendir.

Rabbine muhtaç Prof. Dr. Ali Muhyiddin Karadâği

Doha

16 Zilhicce 1439/27 Ağustos 2018

Önsöz

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Salât ve selam, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz ve önderimiz Muhammed'e, nebi ve resul kardeşlerine, pak ailesine, ona inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nura tabi olan kısmetli arkadaşlarına ki onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir ve kıyamet gününe kadar iyilikle onlara tabi olanlara olsun.

Çağdaş dünyamızda teori, içerik ve tarz/gidişat olarak ekonominin önemini herkes bilmektedir. O, hayatı ayakta tutan mal ile ilgilidir. Bireysel, toplumsal, bölgesel ve küresel çarpışmaların büyük çoğunluğu ekonomi sebebiyledir. Bundan dolayı geçmişte yüceltilen slogan şu idi: İktisat ve siyaset bir paranın iki yüzüdür. Ancak, 'Yeni ve Lâik Dünya Düzeni' olarak adlandırılan sistemin gölgesinde ekonomi, günümüz dünyasında büyük devletler nezdinde ilk ve son hedefdir. Zira bu devletler, kırıp geçiren savaşları idare eder, onlara müdahale eder, hem kendi hem de başkasının çocuklarını, ekonomi yolunda; madenlere, hammaddeye, petrol ve gaza hâkim olma konusunda feda eder.

Bugün dünyanın, hem kapitalist sistemin kendisi üzerinde hem de ekonomik ve sosyal hayat üzerinde tehlikeli sonuçları olan küresel ekonomik bir kriz yaşamakta olduğu bilinmektedir. İslâm dünyası da süreklilik arzeden tehlikeli krizler yaşamaktadır. Bunların başında da, halkları sefaletle düşüren sürekli yoksulluk, devletlerinin çoğunun yer altı ve yer üstü doğal servetlerini ve mallarını idare edememesi, mallarını artıracak pratik programlar ve araçlar ortaya koyamaması, hatta yatırım, kalkınma ve gelişim için gerekli olan uzak mesafeli ve aşamalı strateji ortaya koyamaması şeklinde üzeri örtülü bulunan ekonomik krizler gelmektedir.

Pratik tecrübeler göstermektedir ki, önemli olan sadece doğal servetleri ve ham maddeleri bir araya getirmek değildir. Esas önemlisi, onları artırabilmek ve kârlı yatırıma dönüştürebilmektir.

Örnek olarak şunu ifade edelim: Japonya II. Dünya Savaşı'ndan bütün güçleri tükenmiş olarak çıkmıştı; alt yapısı ve sanayisi yerle bir olmuş vaziyette idi. Yeniden başladı, petrolü, arzulanmadığı madenleri ve yeterli ham maddesi olmadan, sırf halkın aklına, başarılı ekonomik politikalara ve hedeflerini gerçekleştirecek stratejilere dayanarak, bugün ulaşmış olduğu, sınıî ve ticari ilerlemişlik, kalkınmışlık, refah, gelişmişlik ve medeniyet seviyesine ulaştı.

Hâlbuki bu tecrübeden önce bizim, müslüman halkları karanlıklardan aydınlığa çıkarabilen, onları zillet, fakirlik ve geri kalmışlıktan kurtarıp izzet, refah ve ilerlemeye kavuşturabilen ve onlar için kültür ve medeniyet gerçekleştiren İslami tecrübemiz var. Bu ilk tecrübenin kurduğu medeniyetin, insafıların da itiraf ettiği gibi, çağdaş medeniyetin bütün alanlarında etkisi vardır.

İşte buradan, ilim, sistem, teori ve pratik olarak iktisat/ekonomi okumanın/çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Zira kalkınma, medeniyet ve uygun ekonomik stratejiler ortaya koyma konusunda iktisadın önemi olduğu gibi, Allah'ın toplum için "kıyam" yani toplumun ayakta durması, hareket etmesi ve kalkınması için sebep olarak isimlendirdiği "mal" ile doğrudan alakası olması yönüyle de iktisadın önemi vardır.

Bu giriş kitabında biz, iktisat ilmine dair giriş ve hazırlık mahiyetinde toplu bilgiler vermeye sonra da, İslâm'da, ilim, sistem, teori ve pratik olarak var olan iktisat ile modern iktisat dünyasında olup faydalı olan hususlardan alınabilecekler arasında bir denge kurmaya çalışacağız. Modern iktisatta var olan bilgileri, Hz. Peygamber: "Hikmet müminin yitik malıdır, onu nerede bulursa alma konusunda da öncelik hakkı vardır"¹ hadisiyle "hikmet" olarak adlandırmış ve hangi düşünceden gelirse gelsin, almaya çağırmıştır. Hatta ben bu hadis vasıtasıyla, icat ve hikmetlere sahip olmadıkları zaman İslâm ümmetinin bir şekilde ayıplandığını hissediyorum. Bu da hadiste "kayıp" kelimesinin kullanılması sebebiyledir. Zira "kayıp" kelimesiyle, insanın ihmali yüzünden zayi ettiği şey kastedilir.

İktisatta yer alan en önemli kavramları tanımladıktan sonra, İslam iktisadını açıklamak için araştırma yöntemini, İslâm'da iktisat ilmi, iktisat nizamı, iktisat teorisi, iktisat felsefesi, iktisadî bir problemin çözümü var mı? İslâm iktisadî "iktisadî problem"i kabul ediyor mu? gibi sürekli kışkırtıcı olan sorulara delilli ve gerekçeli olarak cevap vereceğiz.

Bundan dolayı, birinci bölümde şer'î ve ekonomik terimlerin, kapitalist, feodalist ve sosyalist-komünist sistemin tanımı yer alacaktır.

İkinci bölümde, ekonomik krizlerden ve küresel krizden bahsedilecektir.

1 Hadisi, Tirmizî "Kitâbu'l-İlm"de nakletmiştir. Bk. Mübârekfûri, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, VII, 458-459. şöyle demiştir: Bu hadisi İbn Mâce ve İbn Asâkir tahric etmiştir... Münâvî, isnadının sahih olduğunu söylemiş, İbn Mâce de hadisi, *Kitâbu'z-Zühâd*'ün "Hikmet" bölümünde nakletmiştir.

Üçüncü bölüm, bilim, sistem ve teori olarak İslâm iktisadının temellendirilmesine, İslâm iktisadının kaynaklarına, özelliklerine ve bunların araştırılma yöntemine ayrılacaktır.

Dördüncü bölümde, iktisadî problem ve onun çözümünden bahsedilecektir.

Beşinci bölüm, bütün çağdaş ekonomistlerin beş aşamalı olarak kabul ettiği ancak bana göre beş değil de altı aşamalı olan ekonomik hareketliliğe ait aşamalara ayrılmıştır.

Altıncı bölüm, iktisat politikaları ile ilgilidir.

Yedinci bölüm, İslâm mali sistemine ayrılmıştır.

Sekizinci bölüm, İslâm iktisadında büyümeye ve onu destekleyen temel faktörlere ayrılmıştır. Burada, büyümeye direnen ve eğitimsizlik, cehalet, geri kalmışlık, yönetsel bozukluk, yoksulluk, işsizlik ve enflasyon şeklinde ortaya çıkıp ona engel olan hususlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu çalışma ile Allah'ın rızasından sonra hedeflediğimiz şey, İslâm hukuku ve iktisat öğrenicisinin, ekonomi dünyasında dönen en önemli hususlarda İslâmî bakış açısıyla ve sağlam fikhî temellendirmelerle bilgi sahibi olmasıdır ki, bunlar ona, bilgi dünyasında hem sermaye ve hem de sistem, teori ve pratik olarak iktisadî anlama konusunda yardımcı olsun.

Bu kitap, yirmi seneden fazla Katar Üniversitesinde, mal, mülkiyet, iktisat, güncel malî işlemler, bankalar ve sigorta konularına giriş mahiyetinde verdiğim dersler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu sebeple İslâm iktisadını öğrenmek isteyen araştırmacı öğrencinin ihtiyaç duyduğu her şeyi bu giriş kitabına dâhil etmeye çalıştım.

Aslında bu giriş kitabı, özlü şekilde de olsa, modern iktisat hakkında dakik malumatlar sağlaması yönüyle ilim talebesi için giriş mesabesindedir. Aynı zamanda bu kitap, her konuda benzerine ihtiyaç duyulan genel prensipler ve tümel kurallar üzerinde yoğunlaşarak, İslâm iktisadı hakkında detaylı ve temellendirici bilgiler de vermektedir. Böylece -özet olmakla birlikte- bu giriş kitabının İslâm hukuku ve iktisadî öğrencisinin ihtiyaç duyduğu her şeyi kapsamına gayret ettim.

Yüce Allah'tan, bütün işlerimizde bizi başarıya ulaştırmasını, inanç ve amelde hata, yanılma ve kaymalardan korumasını, söz ve eylemlerimizde ihlaslı kılmasını, lütuf ve keremiyle bu değersiz sermayemizi kabul etmesini, kusurlarımızı affetmesini, hatalarımızı bağışlamasını talep ediyoruz. O, bize yeter ve O bizim Mevla'mızdır, O, ne güzel Mevla, ne güzel başarıya ulaştırıcı ve yardımcısıdır.

Prof. Dr. Ali Muhyiddin Karadâği

Doha, Rebiulevvel 1428